

Immaterieel erfgoed

Onderzoeksplan

Colofon

De Rekenkamer Oost-Nederland is een onafhankelijk orgaan dat onderzoek doet naar de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het gevoerde bestuur van de provincies Gelderland en Overijssel.

De bestuursleden van de Rekenkamer zijn: de heer drs. M.M.S. Mekel (voorzitter), de heer ir. T.J.A. Gies (plv. voorzitter) en mevrouw drs. S.C. van der Haagen. De secretaris-directeur is mevrouw drs. S.W. Mathijssen RO.

Dit onderzoeksplan is voorbereid door een onderzoeksteam bestaande uit F. Dijkema, MSc; J. Schepers, MSc en S. Spenkelink, MSc.

Rekenkamer Oost-Nederland

Sijzenbaanplein 11-15

7411 HL Deventer

Telefoon: 0570 - 66 58 00

info@rekenkameroost.nl

www.rekenkameroost.nl

Twitter: @RekenkamerOost

Foto's zijn afkomstig van Pixabay.

Immaterieel erfgoed

Onderzoeksplan

Deventer, december 2023

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding.....	5
1.2	Achtergrond	6
1.3	Focus	9
2	Onderzoeksopzet	10
2.1	Doel- en vraagstelling.....	10
2.2	Normenkader	12
2.3	Onderzoeksmethodiek.....	13
2.4	Planning.....	14
2.5	Slotopmerkingen	14
Bijlage 1:	Geraadpleegde bronnen	15

1 Inleiding

In dit eerste hoofdstuk beschrijven we de aanleiding voor en achtergrond bij het onderzoek naar immaterieel erfgoed. Ook gaan we in op de focus van het onderzoek.

1.1 Aanleiding

Erfgoed brengt historische waarde, de waarde voor onze leefomgeving en een verbindende waarde met zich mee, zo wordt gesteld door het Ministerie van OCW.¹ Het vertelt ons verhalen over waar we vandaan komen, wie wij zijn en hoe we ons ontwikkelen.² Daarnaast biedt erfgoed herkenning en identiteit, en weerspiegelt het de culturele diversiteit in onze samenleving.

Bij erfgoed kan er onderscheid gemaakt worden tussen materieel erfgoed (gebouwen, monumenten, objecten en documenten) en immaterieel erfgoed (bv. rituelen, tradities of streektaal). Wij kijken in dit onderzoek naar het laatste. Het gaat bij immaterieel erfgoed om levend en dynamisch erfgoed³ dat van onderop in de samenleving wordt georganiseerd, zoals bloemencorso's en carnaval. Met het ondertekenen van het Unesco Verdrag ter Bescherming van het Immaterieel Erfgoed in 2012, kwam er meer aandacht voor immaterieel erfgoed. Inmiddels staan er meer dan 200 vormen van immaterieel erfgoed op de Inventaris van Immaterieel Erfgoed in Nederland.⁴

In de fractiegesprekken die wij hebben gevoerd in Gelderland en Overijssel kwam de

¹ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2018). *Erfgoed telt.*

² Boekmanstichting (2023). *Cultuurmonitor, domein Erfgoed.* <https://www.cultuurmonitor.nl/domein/erfgoed/>

³ Hiermee wordt bedoeld dat het zich aanpast en meebeweegt met de tijd. Bron: <https://www.immaterieelerfgoed.nl/nl/watisimmaterieelerfgoed>

⁴ Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (2022). *10 jaar borging van immaterieel erfgoed in Nederland. Immaterieel erfgoed in Nederland wordt zichtbaar gemaakt in drie kringen: netwerk, inventaris en register. Het Netwerk Immaterieel Erfgoed is de meest brede kring; het is een overzicht van immaterieel erfgoed in Nederland dat mensen online hebben aangemeld. De Inventaris is een kleinere kring en geeft een overzicht van beoefenaars van immaterieel erfgoed die een borgingsplan hebben gemaakt en zich actief inzetten voor de toekomst van hun erfgoed. De samenstelling van de lijst wordt gecoördineerd door het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland. Dit Kenniscentrum helpt beoefenaars van immaterieel erfgoed met het borgen van hun immaterieel erfgoed en werkt aan kennisontwikkeling ten behoeve van de praktijk van borging van immaterieel erfgoed in Nederland.*

belangstelling van PS naar erfgoed duidelijk naar voren. Daarnaast bleek onder andere uit de moties over het inventariseren van het immaterieel erfgoed binnen de provincie⁵ (Gelderland) en de provinciale regelingen met betrekking tot cultureel erfgoed⁶ (Overijssel), dat de interesse voor immaterieel erfgoed binnen beide provincies breed gedragen wordt.

1.2 Achtergrond

Wat is immaterieel erfgoed?

Door Unesco wordt immaterieel erfgoed omschreven als een bron van culturele diversiteit, die tevens het gevoel van identiteit en continuïteit versterkt binnen gemeenschappen, groepen en individuen.⁷ Het kan bij immaterieel erfgoed onder meer gaan om festiviteiten, tradities, rituelen, sociale praktijken en ambachten, en het wordt van generatie op generatie doorgegeven en door een gemeenschap gedragen wordt.

De gemeenschappen, individuen of groepen die het immaterieel erfgoed beoefenen, zijn volgens Unesco zelf verantwoordelijk voor het levend en actueel houden van het erfgoed. De rol van de overheid is daarbij niet om te bepalen hoe het immaterieel erfgoed eruit dient te zien⁸ of uitgeoefend wordt. De overheid kan bijdragen aan een gunstig klimaat waarin immaterieel erfgoed kan gedijen en (helpen bij) het beschermen van het immaterieel erfgoed.⁹ Bijvoorbeeld door het ondersteunen en faciliteren van erfgoedgemeenschappen.¹⁰

(Inter)nationale kaders

Verdrag

De verantwoordelijkheid voor het beschermen van immaterieel erfgoed is belegd bij het Rijk.¹¹ Die verantwoordelijkheid vloeit voort uit het Unesco Verdrag ter Bescherming van Immaterieel Cultureel Erfgoed (2003), dat Nederland in 2012 heeft ondertekend.¹² Dit verdrag verplicht staten die ondertekenen om maatregelen te nemen ter bescherming van hun immaterieel erfgoed.¹³ Voorbeelden hiervan zijn het opstellen en regelmatig bijwerken van één of meerdere inventarissen, het ontwikkelen van programma's die bijdragen aan het borgen van immaterieel erfgoed, het bevorderen van wetenschappelijk onderzoek en het werken aan educatie, bewustwording en

⁵ Gelderland, motie 21M3 'Immaterieel erfgoed', januari 2021.

⁶ Overijssel, motie 22M5 'Cultureel erfgoed op orde', juli 2022.

⁷ Unesco (z.j.). Immaterieel erfgoed. <https://www.unesco.nl/nl/dossier/immaterieel-erfgoed>

⁸ KIEN. Veelgestelde vragen: Wie beschermt immaterieel erfgoed? <https://www.immaterieelerfgoed.nl/nl/veelgesteldevragen>

⁹ KIEN. Factsheet (2017); Ruimte voor immaterieel erfgoed (2020) en Beleid rondom immaterieel erfgoed (2021).

¹⁰ De terminologie 'gemeenschappen, groepen en individuen die immaterieel erfgoed beleven en beoefenen' is voor dagelijks gebruik lang, daarom wordt hiervoor vaak de term 'erfgoedgemeenschappen' gebruikt (KIEN, 2020).

¹¹ DSP (2022). Beleidsdoorlichting erfgoed, p. 93.

¹² Tractatenblad van het Koninkrijk der Nederlanden (jrg. 2011, nr. 151). Verdrag inzake de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed.

¹³ KIEN. Nieuwsbericht Periodieke rapportage immaterieel erfgoedbeleid in Nederland aan UNESCO.

<https://www.immaterieelerfgoed.nl/nl/paage/11714/periodieke-rapportage-immaterieel-erfgoedbeleid-in-nederland-aan>

deskundigheidsbevordering. Het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN) is belast met de uitvoering van implementatie van het Verdrag.

Wet- en regelgeving

De Erfgoedwet van 2016 is gericht op de integrale bescherming van cultureel erfgoed, waar immaterieel erfgoed ook onder valt.¹⁴ Deze wet draagt bij aan het voldoen aan de verplichtingen die voortvloeien uit het Unesco Verdrag. In de Erfgoedwet staat dat PS een erfgoedverordening kunnen vaststellen. De verordening ziet toe op het beheer en behoud van cultureel erfgoed gelegen binnen de desbetreffende provincie.¹⁵ Daarnaast staat in de wet dat GS een provinciaal erfgoedregister van aangewezen cultureel erfgoed bijhouden.¹⁶ Een provincie is niet verplicht cultureel erfgoed aan te wijzen. Als een provincie geen cultureel erfgoed aanwijst of heeft aangewezen, hoeft zij ook geen register bij te houden.¹⁷

In 2024 treedt de nieuwe Omgevingswet in werking waarin regels over de fysieke leefomgeving gebundeld worden. Het cultureel erfgoed in onze leefomgeving wordt hier straks ook mee geregeld. De Erfgoedwet valt niet onder de Omgevingswet en blijft bestaan. De duiding van cultureel erfgoed en de bescherming van erfgoed in bezit van de overheid blijft in de Erfgoedwet staan, terwijl de focus binnen de Omgevingswet ligt op de omgang met cultureel erfgoed in de fysieke leefomgeving.¹⁸ In de Omgevingswet komt terug dat vormen van immaterieel erfgoed die verbonden zijn aan specifieke locaties kunnen worden opgenomen in het gemeentelijke omgevingsplan. Ook kan een gemeente of provincie aandacht besteden aan immaterieel erfgoed in hun omgevingsvisie.

Provinciale rol

De mate waarin en wijze waarop provincies (en gemeenten) inzetten op immaterieel erfgoed is een beleidskeuze. Het is voor hen geen verplichting. Het KIEN benadrukt bij hen wel de waarde en kansen die immaterieel erfgoed biedt.¹⁹ Provincies (en gemeenten) zien immaterieel erfgoed doorgaans als onderdeel van het cultuur- en erfgoedbeleid.²⁰ Zij kunnen een faciliterende en ondersteunende rol spelen. Bijvoorbeeld door het subsidiëren van projecten en organisaties.

Gelders beleid

Momenteel staan er 21 Gelderse vormen van immaterieel erfgoed op de Inventaris van Immaterieel Erfgoed in Nederland.²¹ Voorbeelden hiervan zijn de Nijmeegse Vierdaagse en het vendelzwaaien. Immaterieel erfgoed wordt niet genoemd in de uitgangspuntennotitie *Aanpak Cultuur en Erfgoed* voor 2021-2024. Er is wel een doelstelling gericht op het 'versterken van de Gelderse identiteit' maar dat is veel breder

¹⁴ Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. (z.j.). Erfgoedwet. <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/erfgoedwet>

¹⁵ Erfgoedwet artikel 3.17 lid 1 en 2.

¹⁶ Erfgoedwet artikel 3.1k7 lid 3.

¹⁷ Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (2016). Q&A over de Erfgoedwet voor gemeenten en provincies, p. 4.

¹⁸ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. (z.j.). Omgevingswet. <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/omgevingswet>

¹⁹ KIEN. Activiteitenplan 2017-2021; Ruimte voor immaterieel erfgoed (2020) en Beleid rondom immaterieel erfgoed (2021).

²⁰ DSP (2022). Beleidsdoorlichting erfgoed, p. 93.

²¹ <https://www.immaterieelerfgoed.nl/immaterieelerfgoed> (geraadpleegd 7 november 2023).

en heeft ook een link met materieel erfgoed zoals gebouwen, landschappen en objecten. De provincie formuleerde hierbij de volgende drie subdoelen:

- het vertellen en beleven van het verhaal van Gelderland (bv. gebruik Nedersaksisch stimuleren);
- de maatschappelijke rol van musea versterken zodat de geschiedenis en identiteit van Gelderland voor alle Gelderlanders beleefbaar is en
- het ondersteunen van omroepen om de identiteit van Gelderland uit te dragen en te versterken.

Voor de realisatie van de drie bovenstaande punten, wordt vaak gebruikgemaakt van subsidies. Een voorbeeld hiervan is de regeling 'Gelderse Thematische Verhaallijnen', waarbij wordt ingezet op het stimuleren van musea om Gelderse verhalen te vertellen. Naast het bevorderen van de identiteit wordt er in Gelderland ingezet op deelname aan cultuur en erfgoed via educatie en participatie, waarbij ook aandacht wordt besteed aan immaterieel erfgoed. Zo leren kinderen op school over immaterieel erfgoed, en worden middels erfgoedpacten projecten opgezet in de regio die betrekking hebben op dit type erfgoed.

PS Gelderland namen in 2021 een motie aan over immaterieel erfgoed. Hierin werden GS opgeroepen om te behoeve van de borging van immaterieel erfgoed een samenwerking tussen Erfgoed Gelderland en haar leden, het KIEN en de verschillende Gelderse streken te agenderen. En om een hernieuwde kwalitatieve verkenning van het Gelders immaterieel erfgoed te organiseren en het KIEN op praktische wijze te ondersteunen met het bijschrijven van Gelders Immaterieel Erfgoed op de landelijke inventaris van immaterieel erfgoed.

Overijssels beleid

Op de Inventaris van Immaterieel Erfgoed in Nederland zijn 26 vormen van immaterieel erfgoed te vinden die afkomstig zijn uit Overijssel.²² Met het *Cultuurbeleid Raak! 2021-2024* in Overijssel wordt immaterieel erfgoed benoemd als een van de kernpunten van het cultuurbeleid. Door immaterieel erfgoed te betrekken in het beleid wordt volgens de provincie het verhaal van Overijssel verteld. Dit draagt eraan bij dat het cultureel erfgoed behouden blijft en van waarde is voor de toekomst. Om het verhaal van Overijssel te vertellen, kent de provincie een aanpak bestaande uit diverse doelen:

- Bijdragen aan het behoud en gebruik van het Nedersaksisch.
- Ervoor zorgen dat de collectie en de kennis van kleinere cultuurhistorische organisaties benut en bewaard wordt.
- Ervoor zorgen dat Overijsselse tradities blijven bestaan.
- Bijdragen aan de zichtbaarheid van het verleden van de provincie en Overijsselse verhalen.
- De geschiedenis voor de inwoners meer laten leven.

Om deze punten te bewerkstelligen, wordt onder meer getracht de samenwerking te versterken tussen Nedersaksische regio's en taalregio's, het bestaande netwerk van Overijsselse erfgoedgemeenschappen te activeren en verhalen achter de archeologische

²² *Overzicht KIEN ontvangen via provincie Overijssel.*

vondsten en vindplekken te delen. Overijssel werkt daarbij samen met verschillende organisaties, waaronder Collectie Overijssel²³, de Overijsselacademie en het KIEN.

De provincie ondersteunt projecten en organisaties die het verhaal van de provincie aan het licht brengen (bijvoorbeeld met de subsidieregeling 'het Verhaal van Overijssel'). Daarnaast kent Overijssel eenmalige financiële ondersteuning toe aan erfgoedgemeenschappen die zijn bijgeschreven in de Inventaris van Immaterieel Erfgoed in Nederland. Dit was om een deel van de maatregelen/activiteiten uit het erfgoedzorgplan uit te voeren.

1.3 Focus

Focus op immaterieel erfgoed

In dit onderzoek focussen we op de inzet van de provincies Gelderland en Overijssel op het gebied van immaterieel erfgoed en de resultaten daarvan. Met de aandacht voor de resultaten raakt het onderzoek aan de doeltreffendheid. De belangrijkste redenen om de focus te leggen op immaterieel erfgoed, zijn:

- er is nog minder onderzoek naar te zijn gedaan en informatie over beschikbaar te zijn dan over materieel erfgoed;
- er is Statenbreed interesse voor, zoals blijkt uit bijvoorbeeld de moties, de fractiegesprekken en de startgesprekken die we in voorbereiding op het onderzoek met PS voerden.

Een eerste fase van het onderzoek zal een gedetailleerde analyse van het beleid zijn (zie ook §2.3 onderzoeksmethodiek). Daarbij wordt er diepgaander gekeken naar onder meer: wat de provincies in hun beleid onder immaterieel erfgoed scharen, welke doelen zij daarvoor formuleerden en hoe zij die doelen verwachten te bereiken. Mede op basis daarvan kijken we of een nadere focus nodig is bij het onderzoeken van de uitvoering en met name ook de resultaten van het beleid.

Tijdsafbakening

We bakenen het onderzoek in de tijd af tot de periode 2019 tot en met 2023.

²³ Collectie Overijssel, voorheen Historisch Centrum Overijssel, is het informatiecentrum voor de geschiedenis van de provincie Overijssel en de steden Zwolle en Deventer.

2 Onderzoeksopzet

In dit hoofdstuk geven we de opzet van ons onderzoek weer. Allereerst komen de doel- en vraagstelling aan de orde, waarna het normenkader en de onderzoeksmethodiek worden beschreven. Daarnaast lichten we de planning van het onderzoek toe.

2.1 Doel- en vraagstelling

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is:

Provinciale Staten van Gelderland en Overijssel te ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te bieden in de inzet van de provincie op het gebied van immaterieel erfgoed en de resultaten daarvan.

Centrale vraag

De volgende vraag staat centraal in dit onderzoek:

Hoe ziet de inzet van de provincies Gelderland en Overijssel op het gebied van immaterieel erfgoed eruit en wat is er bekend over de resultaten daarvan?

Onderzoeksvragen

De centrale vraag hebben we nader uitgewerkt in onderzoeksvragen:

Verantwoordelijkheden en bevoegdheden

1. a. Welke verantwoordelijkheden en bevoegdheden hebben de provincies op het gebied van immaterieel erfgoed?
- b. Hoe verhoudt de rol die de provincie heeft op het gebied van immaterieel erfgoed zich tot die van andere overheden?

Beleid

2. In hoeverre hebben de provincies Gelderland en Overijssel in hun beleid aandacht voor immaterieel erfgoed? Hoe is (eventueel) beleid op het gebied van immaterieel erfgoed vormgegeven?
 - a. Wat is de motivatie van de provincies om zich in te zetten op immaterieel erfgoed?
 - b. Wat geven de provincies aan over wat immaterieel erfgoed is en wat haar rol daar wel/niet bij is?
 - c. Hebben de provincies goed zicht op het immaterieel erfgoed en de (uitdagingen van) erfgoedgemeenschappen in de provincie?
 - d. In hoeverre hebben de provincies de beoogde doelen en resultaten op het gebied van immaterieel erfgoed duidelijk in hun beleid omschreven?
 - e. In hoeverre hebben de provincies duidelijk in hun beleid omschreven welke instrumenten zij wil inzetten om de beoogde doelen en resultaten op het gebied van immaterieel erfgoed te bereiken?
 - f. Hoeveel financiële middelen hebben de provincies voor deze inzet op het gebied van immaterieel erfgoed beschikbaar gesteld?
 - g. Hoe hebben de provincies de inzet op het gebied van immaterieel erfgoed onderbouwd?
 - h. Wat staat er in het beleid over de rolverdeling en samenwerking van de provincie op het gebied van immaterieel erfgoed met andere overheden, externe partijen en erfgoedgemeenschappen?

Praktijk

3. Hoe ziet de inzet van de provincies Gelderland en Overijssel op het gebied van immaterieel erfgoed er in de praktijk uit?
 - a. Welke instrumenten hebben de provincies in de praktijk ingezet om hun doelen op het gebied van immaterieel erfgoed te bereiken? Hebben de provincies de instrumenten die zij omschrijft in haar beleid ingezet?
 - b. Waar hebben de provincies de beschikbare middelen voor immaterieel erfgoed aan besteed?
 - c. Hoe verloopt de samenwerking en het contact van de provincies met andere overheden, partijen en erfgoedgemeenschappen in de praktijk?

Resultaten en informatievoorziening PS

4.
 - a. Wat is er bekend over de realisatie van de beoogde resultaten van de provincies Gelderland en Overijssel op het gebied van immaterieel erfgoed?
 - b. Waar de realisatie van (bepaalde) beoogde resultaten niet bekend is dan wel niet gehaald is, wat zijn daar dan de redenen voor?
5. In hoeverre zijn PS Gelderland en Overijssel, conform eventuele afspraken met GS hierover, geïnformeerd over de uitvoering en resultaten van het beleid op het gebied van immaterieel erfgoed?

2.2 Normenkader

Voor het opstellen van onze bevindingen hanteren we een normenkader. Het voorlopige normenkader voor dit onderzoek naar immaterieel erfgoed ziet u in tabel 1. Bij het opstellen van het voorlopige normenkader is onder andere gebruik gemaakt van een [publicatie](#) van het KIEN over ‘beleid rondom immaterieel erfgoed’ en andere rekenkamerrapporten. Gedurende het onderzoek kijken we op een aantal onderdelen (bijvoorbeeld resultaten) of verdere specificering op basis van provinciaal beleid mogelijk is. Dit gebeurt aan de hand van het in beeld brengen van de beleidstheorie (zie §2.3 voor een korte toelichting).

Tabel 1: Voorlopige normen onderzoek immaterieel erfgoed

Onderdeel	Vraag	Norm
Bevoegdheden en verantwoordelijkheden	1	<ul style="list-style-type: none"> De provincie heeft zicht op haar verantwoordelijkheden en bevoegdheden op het gebied van immaterieel erfgoed.
Beleid	2	<p>Het opnemen van immaterieel erfgoed in beleid is een keuze. Als een provincie hiervoor kiest dan is het goed/belangrijk dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> de provincie duidelijk motiveert waarom immaterieel erfgoed (beleid) voor haar van belang is; de provincie goed zicht heeft op het immaterieel erfgoed en de (uitdagingen van) erfgoedgemeenschappen en -beoefenaars in haar provincie;²⁴ de provincie beoogde doelen/resultaten en instrumenten op het gebied van immaterieel erfgoed duidelijk in haar beleid heeft omschreven; de provincie immaterieel erfgoed heeft geïntegreerd in ander provinciaal beleid, bijvoorbeeld in ruimtelijk beleid en beleid op het gebied van evenementen;²⁵ wanneer/waar de provincie heeft aangegeven internationale verdragen op het gebied van immaterieel erfgoed te volgen, het provinciale beleid (en de uitvoering daarvan) in lijn hiermee is.
Praktijk	3	<ul style="list-style-type: none"> De provincie zet de instrumenten die zij in haar beleid heeft omschreven in of geeft in gevallen waarin dit niet gebeurt een duidelijke motivatie. Waar de provincie externe partijen inzet voor de uitvoering van het beleid op het gebied van immaterieel erfgoed, heeft zij duidelijke afspraken gemaakt over de te leveren prestaties, de financiële middelen en de verantwoording en monitort zij deze afspraken. De provincie betreft en de benut de erfgoedgemeenschappen.

²⁴ Bovenstaande twee normen zijn afgeleid uit de KIEN-publicatie ‘Beleid rondom immaterieel erfgoed’. Hoewel het daarbij gaat om een handleiding voor gemeenteambtenaren, zijn hieruit ook punten uit af te leiden die van belang zijn voor het provinciaal beleid op het gebied van immaterieel erfgoed. Een eerste relevante vraag is volgens het KIEN of er in kaart is gebracht waarom het belangrijk is om beleid te maken op het gebied van immaterieel erfgoed. En een tweede en derde relevante vraag: of het immaterieel erfgoed goed in kaart is gebracht en of er goed zicht is op de erfgoedgemeenschappen en -beoefenaars en er kennis is over welke uitdagingen spelen en wat zij nodig hebben (p. 4).

²⁵ Ook deze norm is een afgeleide uit bovengenoemde KIEN-publicatie (p. 3).

Resultaten	4	<ul style="list-style-type: none"> De provincie heeft zicht op de behaalde resultaten van het beleid op het gebied van immaterieel erfgoed. De beoogde resultaten op het gebied van immaterieel erfgoed zijn behaald. Waar dit niet het geval is, kan de provincie dit motiveren.
Informatievoorziening PS	5	<ul style="list-style-type: none"> PS zijn inhoudelijk geïnformeerd over de provinciale inzet op het gebied van immaterieel erfgoed en de daarmee behaalde resultaten. De financiële verantwoording die PS ontving, biedt inzicht in de (begrote en werkelijk ingezette) financiële middelen om het beleid op het gebied van immaterieel erfgoed uit te voeren. De informatievoorziening aan PS over immaterieel erfgoed gaat conform eventuele gemaakte afspraken met GS hierover.

2.3 Onderzoeksmethodiek

Methoden

Om het beleid en de resultaten te analyseren werken we de zogenoemde ‘beleidstheorie’ achter het Gelderse en Overijsselse beleid op het gebied van immaterieel erfgoed uit. Een beleidstheorie is het geheel van veronderstellingen en verwachtingen dat aan beleid ten grondslag ligt. Het gaat daarbij om veronderstellingen en verwachtingen over het verband tussen middelen (input), activiteiten/instrumenten (throughput), prestaties (outputs), de beoogde doelen (outcomes) en impact. Per onderdeel kijken we welke informatie hierover al beschikbaar is en wat nog verzameld/in beeld gebracht moet worden. In tabel 2 geven we per onderzoeksvraag aan met welke onderzoeksmethoden en bronnen we de analyse uitvoeren en de onderzoeksvragen willen beantwoorden.

Tabel 2: Onderzoeksmethoden

Thema	Vragen	Onderzoeksmethoden
Verantwoordelijkheden en bevoegdheden	1	<ul style="list-style-type: none"> We bestuderen relevante (inter)nationale kaders (bv. Erfgoedwet, het immaterieel erfgoedverdrag van Unesco), rapporten en dergelijke.
Beleid en praktijk	2 en 3	<ul style="list-style-type: none"> We analyseren relevante provinciale beleidsdocumenten, P&C-documenten en andersoortige informatie van de provincie (bv. de website). We spreken met betrokkenen van de provincie en partijen waarmee de provincie samenwerkt voor/die een rol hebben in de uitvoering van het beleid. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om externe partijen als het KIEN, Collectie Overijssel en Stichting Erfgoed Gelderland. We oriënteren ons nog hoe we erfgoedgemeenschappen kunnen betrekken in het onderzoek.
Resultaten	4	<ul style="list-style-type: none"> We vragen de provincie om informatie over de beoogde resultaten van het beleid op het gebied van immaterieel erfgoed en kijken hiervoor in het Statensysteem. We bestuderen programma- en beleidsevaluaties.

		<ul style="list-style-type: none"> Waar mogelijk maken we gebruik van kwantitatieve gegevens over (het beleid m.b.t.) immaterieel erfgoed bv. over deelname aan erfgoededucatie en -participatie, deelname aan cultuuruitingen die worden beleefd als erfgoed, gebruik van streektaal, over wie bereikt wordt met het 'verhaal' (bv. cijfers over bereik via reguliere en sociale media).
Informatie-voorziening PS	5	<ul style="list-style-type: none"> We bekijken de informatie in P&C-documenten, Statenvoorstellen en brieven, bijeenkomsten met PS en eventuele andere bronnen.

2.4 Planning

Rekenkameronderzoek kent een vast aantal stappen, die nader beschreven zijn in ons [onderzoeksprotocol](#). De globale planning voor dit onderzoek is opgenomen in tabel 3.

Tabel 3: Planning onderzoek erfgoed

Fase	Periode
Voorbereiding	Oktober - november 2023
Uitvoering	December 2023 - februari 2024
Rapportage	Maart - april 2024
Publicatie	Tweede kwartaal 2024

Voor het realiseren van deze planning zijn wij afhankelijk van een tijdige aanlevering van materiaal door de provincies en de tijdige medewerking van partners van de provincie.

2.5 Slotopmerkingen

- Deze onderzoeksopzet is opgesteld op basis van een globale verkenning van het onderwerp. Op basis van het verzamelde onderzoeksmateriaal kan de aanpak gedurende het onderzoek worden bijgesteld. Als deze bijstelling naar ons oordeel tot majeure aanpassingen van de opzet leidt, zal dit door ons worden gecommuniceerd.
- De Rekenkamer deelt aan PS en GS alle opmerkingen en bedenkingen mee die wij naar aanleiding van onze bevindingen van belang achten. Ook als dit niet expliciet onderdeel is van de onderzoeksopzet.
- Voor de uitvoering van het onderzoek is de Rekenkamer bevoegd alle documenten van het provinciebestuur op te vragen en mee te nemen in het onderzoek. Het provinciebestuur verstrekt desgevraagd alle inlichtingen die de Rekenkamer ter vervulling van haar taak nodig acht.²⁶

²⁶ Artikel 184 Provinciewet.

Bijlage 1: Geraadpleegde bronnen

15

Immaterieel erfgoed

- DSP (2022). Beleidsdoorlichting erfgoed.
- Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland i.s.m. Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (2020). Ruimte voor immaterieel erfgoed, hoe integreer je immaterieel erfgoed in gemeentelijk omgevingsbeleid?
- Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (2021). Beleid rondom immaterieel erfgoed, een praktische handreiking voor gemeenteambtenaren.
- Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (2022). 10 jaar borging van immaterieel erfgoed in Nederland.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2018). Erfgoed telt.
- Provincie Gelderland (PS2020-842). Vervolgvoorstel uitgangspuntennotitie aanpak cultuur en erfgoed.
- Provincie Overijssel (PS2020-1101210). Cultuurbeleid 2021-2024.
- Verdrag inzake de bescherming van immaterieel erfgoed.

www.cultureelerfgoed.nl (website van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed)

www.immaterieelerfgoed.nl (website van Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland)

www.unesco.nl/nl/dossier/immaterieel-erfgoed (dossier immaterieel erfgoed van de Nederlandse commissie Unesco)